

JONAS AGELL
THOMAS LINDH
HENRY OHLSSON

Tillväxt och offentlig sektor – svar till SNS Konjunkturråd

Den offentliga debatten förs på olika villkor. Allmänheten vet att politiker och företrädare för organiserade intressen ofta representerar åsikter och ståndpunkter som inte går att förankra i forskningsresultat. Allmänheten inser också att diskussionen ofta gäller normativa eller ideologiska frågor, där forskning sällan kan tillhandahålla meningsfulla svar. När forskare deltar i debatten ändras förutsättningarna. En forskare företräder inte bara sig själv, utan även sitt specialområde och den samlade kunskap som finns för handen. Med forskarrollen följer därför också en skyldighet att tydligt markera i vilken utsträckning framförda rekommendationer vilar på en grund av etablerad kunskap. Detta innebär inte att en forskare är förhindrad att framföra egna åsikter i aktuella samhällsfrågor, men av sammanhanget bör framgå att forskaren inte uttalar sig i egenskap av ämnesföreträdare.

Det finns lyckligtvis ingen forskningsombudsman, som utminuterar viten för felaktiga tolkningar av forskningsresultat. I stället handlar det i hög grad om den enskilde forskarens personliga ansvar. Vad innebär detta i praktiken? Ett tänkbart svar ges i den "Professorernas hederskodex", som i fjol antogs av styrelsen för Sveriges Professorers Förening. Föreningens femte etiska regel lyder:

*Professor JONAS AGELL, fil dr
THOMAS LINDH och docent
HENRY OHLSSON är verksamma
vid Nationalekonomiska institutionen,
Uppsala universitet.*

Professorn skall främja vetenskaplig trovärdighet genom saktlighet och genom att undvika missvisande eller överdrivna påståenden samt i den offentliga debatten och eljest klargöra vad som är belagt och vad som endast är hypotetiskt. Rågången mellan vetenskap å ena sidan och pseudovetenskap och värderingar å den andra skall hållas så tydlig som möjligt.

I vår översiktsartikel om tillväxt och offentlig sektor i föregående nummer av *Ekonomisk Debatt* hävdade vi (Agell, Lindh & Ohlsson [1994]) att årets rapport från SNS Konjunkturråd ger en missvisande bild av forskningen på området. Alla kan göra misstag (inte minst vi själva), men repliken från Henrekson m fl [1994] gör att vi inte tvekar att skärpa tonen. Konjunkturrådet har inte främjat vetenskaplig trovärdighet. Man har framfört överdrivna och missvisande påståenden. Man har inte klarlagt vad som är belagt och vad som endast är hypotetiskt.

Om att våga ta ställning

I sin avslutning vädjar Henrekson m fl till läsarens förmodade schablonbild av den bleksiktige forskaren, som hukar i sitt elfenbenstorn, räddhågad och oförmögen att ta ställning, men snar att kritisera de resoluta handlingens män som försöker tukta och ansa den omgivande, men ack så vildvuxna, terrängen. Läsaren lämnas inte i tvivelsmål om med vilken av forskartyperna som SNS-ekonomerna identifierar sig, och ej heller om till vilken kategori man kan räkna författarna av denna artikel.

Detta är att blanda bort korten. Få läsare av årets SNS-rapport (Söderström [1994]) torde dra slutsatsen att det blott rör sig om ett frejdigt debattinlägg. Redan i förordet betonas forskarperspektivet: "Rådet består i år av fem politiskt fristående och intressebaserade obundna nationalekonomer, som utifrån ett forskarperspektiv gör en kritisk granskning av svensk ekonomisk politik...". Den höga ambitionsnivån avspeglas också i den tänkta läsekretsen – på samma sida sägs att rapporten riktar sig "...till ledande befattningshavare i politik, näringsliv, förvaltning och media. Rapporten är också avsedd att ge en analys av aktuella svenska ekonomisk-politiska problem för lärare och ekonomistuderande vid universitet och högskolor".

Få läsare torde heller sväva i tvivelsmål om att Konjunkturrådet har ambitionen att sammanfatta forskningen om sambandet mellan tillväxt och offentlig sektor. I det inledande kapitlet hävdar man att "...en stor mängd empiriska analyser...visar att det föreligger ett starkt negativt samband mellan offentlig utgiftskvot och ekonomisk tillväxt i OECD-länderna" (s 9). Efter att ha redovisat några typiska resultat konstaterar man några rader längre ner att det finns "...goda belegg för ett statistiskt samband mellan stor offentlig sektor och långsam tillväxt". Översikten av den empiriska tillväxtforskningen återfinns i kapitel tre. Vi skall inte trötta läsaren med nya citat, utan nöjer oss med att hänvisa till diskussionen på sidorna 46–50 (läsaren bör särskilt begrunda de kursiverade sammanfattningar av forskningsläget som finns placerade i marginalerna). I det sista kapitlet sammanfattas resultaten än en gång: "Analysen i kapitel 3 visade att det internationellt finns ett samband som anger att en växande offentlig sektor har en markant tendens att långsiktigt minska tillväxten i ett land" (s 136).

Vår kritik av SNS-ekonomerna handlar inte om feghet eller mod. Författarna av

denna artikel är tre ekonomer, som har skilda åsikter om den offentliga sektorns lämpliga storlek och inriktning. Även om författarbuketten innehåller både blåklinten och den röda rosen kan vi enas på en punkt: att en oberoende forskargrupp ger en felaktig bild av forskningsläget underminerar den akademiska ekonomkårens trovärdighet.

Om SNS-ekonomernas urvalskriterium

Henrekson m fl vidhåller att man ger en i stort sett korrekt bild av forskningsläget. De flesta av de studier som vi själva menar att SNS-rapporten också borde ha diskuterat uppfyller inte Konjunkturrådets urvalskriterium: "Vi begränsar ju explicit vår redovisning till *tvärsnittsstudier* på rika länder där man tar med storleken på den offentliga sektorn som en av förklaringsvariablerna till den ekonomiska tillväxten." Samtidigt lägger man till brasklappen att det går "...att argumentera för att urvalet skulle gjorts på ett annat sätt och att det kriterium vi använt kan uppfattas ge ett snedvridet urval" (Henrekson m fl [1994, s 421]).

Vi har svårt att se poängen med det första urvalskriteriet. Tidsserier för ekonomiska variabler i olika länder innehåller per definition mer information än enkla mått på genomsnittlig tillväxt under en längre period. Ett för SNS-ekonomerna lyckligt sammanträffande är dock att det åberopade urvalskriteriet utesluter Conte & Darrats [1988] analys av sambandet mellan tillväxt och expansion av offentlig sektor i 22 OECD-länder under perioden 1960–1984. Ett lika lyckligt sammanträffande är att man inte behöver ta ställning till Conte & Darrats specifika resultat vad gäller Sverige.

En tidsseriestudie som dock finns med i SNS-ekonomernas faktaruta på s 48 (i Söderström [1994]) är Grier & Tullock [1989]. Eftersom det här rör sig om en studie som kombinerar tidsserie- och tvärsnittsdata (dvs så kallade poolade data)

uppfyller den uppenbarligen SNS-ekonomernas tvärsnittskriterium. En studie som dock inte finns med, men som i likhet med Grier & Tullock använder poolade OECD-data, är Dowrick [1993]. Steve Dowrick, som är en av de mest trägna arbetarna i den empiriska tillväxtforskningens lustgård, drar slutsatsen – efter att till skillnad från de flesta studier på området ha genomfört ett relativt omfattande specificifikationstest – att det inte finns ett signifikant statistiskt samband mellan tillväxt och offentlig konsumtion.¹ Vi kan ha förståelse för att Henrekson m fl nu förklarar att de fick tillgång till den färskaste studien av Easterly & Rebelo [1993] i ett så sent skede att den inte kunde påverka tillväxtanalysen i SNS-rapporten. Vi har svårare att förstå varför man inte ägnar åtminstone några rader åt Dowricks uppsats – den är publicerad i en internationell samlingsvolym, där en av medlemmarna i Konjunkturrådet medverkar.²

I teorin behöver blandade urval, som inkluderar både rika och fattiga länder, inte vålla några problem. Om man lyckas kontrollera för bakomliggande faktorer som förklarar skillnader i tillväxt mellan länder på olika utvecklingsnivå kan man göra meningsfulla analyser av sambandet mellan tillväxt och offentlig sektor. Denna vackra tanke förklarar nog varför så många forskare rutinmässigt skattar sina regressioner på just blandade urval. Vi håller dock gärna med om att praktiska överväganden kan tala för att man i förväg begränsar länderurvalet. Bristfällig datakvalitet och ofullständiga databaser gör att det är svårt att fullt ut beakta alla rimliga alternativa förklaringsfaktorer, i synnerhet om vi har ambitionen att förklara tillväxtskillnader mellan länder på mycket olika utvecklingsnivå.³

I Henrekson m fl görs nu ett stort nummer av att distinktionen mellan studier som bygger på blandade urval och de som bygger på urval med företrädesvis rika länder är av avgörande betydelse för att förstå sambandet mellan tillväxt och of-

fentlig sektor. Man säger sig vara medvetna om att det finns studier som inte finner någon negativ tillväxteffekt av höga offentliga utgifter (se fotnot 6), men gör samtidigt tillägget att det rör sig om studier som bygger på urval "...där u-länder dominerar...". Denna insikt är något nymornad,⁴ och den avspeglas på intet sätt i SNS-rapportens klämkläcka formuleringar. I det tredje kapitlet diskuteras några studier som studerat sambandet mellan offentlig sektor och tillväxt med hjälp av blandade urval, och i vänstermarginalen på s 47 får läsaren lära sig att "om u-länder inkluderas blir sambandet kraftigt negativt".

¹ Dowrick finner dock ett signifikant negativt samband mellan investeringskvot och offentlig konsumtion.

² Förklaringen kan knappast vara att Dowrick använder en databas, Summers-Heston, som Konjunkturrådet nu anser vara av mycket tveklaktig kvalitet (se fotnot 7 i Henrekson m fl). En tidigare version av denna databas används nämligen också av Grier & Tullock. En liknande databas, som likt Summers-Heston bygger på köpkraftsjusterade nationalräkenskapsdata, används också av Landau [1983], en studie som också återfinns i SNS-ekonomernas faktaruta.

³ Inte heller en sådan *a priori* avgränsning är dock utan problem. Resultaten kan på ett avgörande sätt bero på om vi väljer att inkludera eller exkludera något enstaka land. I de enkla plottar av genomsnittlig tillväxt och genomsnittlig utgiftskvot för nitton OECD-länder som redovisas på s 46–47 i Söderström m fl [1994], och som suggererar bilden av ett tydligt negativt samband mellan tillväxt och offentlig sektor, ingår inte Schweiz och Nya Zeeland. I båda fallen rör det sig om länder med låg tillväxt och liten offentlig sektor.

⁴ Och den är dessutom korrekt bara till 50 procent. Som vi visat ovan är det lätt att finna studier av i-länder, som *inte* finner någon koppling mellan tillväxt och offentlig sektor.

Om de återopade studierna

Vi inbjuder läsaren att göra en påhittad resa i tiden. Året är 1633. Vid jesuiternas internationella högskola, Collegio Romano, är stämningen upprörd. Rykten meddelar att Galileo Galileis irrläror fått fäste också i denna konservativa högberg. Det är dags att ordna klassen. Den unge jesuitteologen har ställt sig i katedern, och på bordet bredvid vilar åtskilliga hyllmeter lärda skrifter. Närvarande studenter och lärare ser med spänning hur han allvarsamt griper det närmast liggande verket i handen och långsamt höjer det mot skyn. I hörnet rasslar det från griffeltavlan – skrivaren har markerat den första stolpen i ett staket som snart ska bli mycket långt. Efter en halvtimme är proceduren klar. Bordet är tomt, och på griffeltavlan finns 226 streck. Församlingen är djupt imponerad, och teologens sammanfattning egentligen helt överflödigt: "Vi är medvetna om herr Galileis spetsfundigheter, men vi må erinra oss alla de böcker i vårt bibliotek som samstämmigt säger annorledes".

Konjunkturrådets griffeltavla är inte lika fulltecknad. I faktarutan på s 48 i Söderström [1994] återopas endast nio studier. Av dessa indikerar alla utom en ett negativt samband mellan tillväxt och olika mått på offentliga utgifter. Diskussionen i anslutning till faktarutan visar att SNS-ekonomerna har en kritisk, om än något selektiv, distans till de återopade uppsatserna. I fotnot 12 på s 48 antyds att man inte bör fästa någon vikt vid den enda studien som inte finner något negativt statistiskt samband, eftersom den bygger på en så kort tidsperiod (tio år).⁵ SNS-ekonomerna betraktar uppenbarligen de övriga studierna som mer oproblematiske. Man nöjer sig med att konstatera att "...eftersom resultaten samstämmigt är så tydliga vågar vi ändå påstå att man kan dra relativt starka slutsatser om de offentliga utgifternas effekter på tillväxten vid de utgiftsnivåer som är typiska

för industriländer" (s 48).

Den empiriska tillväxtforskningen har, som så många andra forskningsspecialiteter, genomgått sin egen speciella livscykel. Pionjärerna, ofta statsvetare och sociologer, gick sällan utöver bivariat regressionsanalys, möjligen utvidgad med någon enstaka kontrollvariabel (se exempelvis Smith [1975], Cameron [1982] och Katz mfl [1983]). Den andra generationens studier innebar en skärpning av kraven; det handlar om en relativt systematisk multivariat regressionsanalys och en mer utvecklad statistisk testmetodologi (se exempelvis Kormendi & Meguire [1985] och Grier & Tullock [1989]). Den tredje generationens studier, och nu är vi i princip framme vid dagens forskningsfront, har nått ett stadium av eftertanke och metodologisk självkritik. Flera av de problem som tidigare sopades under mattan dras fram i ljuset. Ram [1986], Engen & Skinner [1992] och Dowrick [1993] tillför teoretiska strukturformer. Conte & Darrat [1988], Rao [1989] och Dowrick [1993] behandlar kausalitetsproblem. Levine & Renelt [1992], Easterly & Rebelo [1993] och Levine & Zervos [1993] betonar vikten av att undersöka resultatens känslighet med avseende på de tillgängliga kontrollvariablerna, och drar slutsatsen att de samband mellan tillväxt och olika mått på skatter och offentliga utgifter som identifierats i tidigare litteratur inte överlever en systematisk känslighetsanalys.⁶

⁵ Konjunkturrådets kritik gäller Katz mfl [1983]. Man framför däremot ingen kritik av Barth & Bradley [1988] (data för 13 år), Smith [1975] (data för 12 år) och Saunders [1985] (data för 14 respektive 7 år).

⁶ Levine & Renelts [1992] uppmärksammade metodkritik ägnades stort utrymme i vår föregående artikel. Vi visade där hur det statistiska sambandet mellan tillväxt och offentlig sektor i OECD-länderna på ett avgörande sätt beror på vilka andra förklaringsfaktorer som beaktas i analysen.

Föga oväntat är det bland dessa sena bidrag som vi finner de mest garderade och försiktiga slutsatserna vad gäller sambandet mellan offentlig sektor och tillväxt. Där den första generationens forskare tyckte sig se tydliga samband, ser den tredje generationens svårlosta statistiska inferensproblem. Henrekson m fl säger sig nu vara "...medvetna om att det finns metodmässiga problem i alla empiriska studier, vilket på ett ovanligt systematiskt sätt visas av Levine & Renelt [1992]. Detta leder i sig till att det är mycket svårt att endast hitta studier som pekar i en riktning. I vårt fall är dock samstämmigheten, trots de metodproblem Agell-Lindh-Ohlsson lyfter fram, osedvanligt god" (s 422-423).

Att räkna referenser har aldrig varit en god argumentationsteknik. En kritisk distans till källmaterialet är långt viktigare än en välfylld griffeltavla. *De studier som återopas av Konjunkturrådet är i högsta grad förknippade med just de metodproblem som Henrekson m fl nu säger sig vara medvetna om.* Fem av nio studier hör till den första generationen av empiriska tillväxtstudier.⁷ Det är ingen överdrift att påstå, att få nationalekonomiska forskare utanför SNS-ekonomernas krets skulle tillmäta dessa studier något egentligt vetenskapligt värde. Av de återstående fyra hör tre till den andra generationen;⁸ det handlar således här om en konsekvent genomförd multipel regressionsanalys, men inte om kausalitetstest, och ännu mindre om en robusthetsanalys som uppfyller Levine & Renelts [1992] kriterier. Vi betvivlar inte att den nionde studien, Hansson & Henrekson [1994], har betydande förtjänster, även om man med visst fog kan hävda att den inte riktigt följer samma mall som de övriga.⁹

Om olika nollhypoteser

I vår föregående artikel redovisar vi också några synnerligen anspråkslösa egna resultat om sambandet mellan ekonomisk

tillväxt och några grova makromått på offentlig sektor i ett tvärsnitt av OECD-länder. Vårt huvudsakliga syfte var, som nämnts, att illustrera Levine & Renelts [1992] metodkritik. Henrekson m fl redovisar inga egna skattningar. Däremot anför man ett par *a priori* invändningar mot våra resultat. Den första gäller valet av nollhypotes. Vi citerar Henrekson m fl:

"Vår nollhypotes är att utgiftskvoten från

⁷ Dessa är Smith [1975], Cameron [1982], Katz m fl [1983], Saunders [1985] och Marlow [1986]. Smith studerar det bivariata sambandet mellan tillväxt och offentliga utgifter (med respektive utan transfereringar). Cameron redovisar en enkel korrelationskoefficient mellan tillväxt och offentliga utgifter ($r = -0.58$). Resonemanget i den löpande texten antyder att han dessutom genomfört en bivariat regressionsanalys; han nämner dock inga närmare detaljer. Katz m fl finner ingen signifikant effekt av inkomstskatterna på tillväxten när man kontrollerar för initial inkomst; författarna redovisar dock vare sig punkttestimat eller standardfel. Saunders redovisar resultat av en multipel regressionsanalys med en kontrollvariabel, investeringskvoten. Marlow, slutligen, studerar det multivariata sambandet mellan tillväxt, den offentliga utgiftsnivån och tillväxttakten i samma utgiftsmått, men kontrollerar inte för några andra förklaringsfaktorer. För att underlätta för läsare med källkritiska ambitioner kan vi på anmodan tillhandahålla kopior av dessa fem, inte helt lättillgängliga, uppsatser.

⁸ Se Landau [1983], Barth & Bradley [1988] och Grier & Tullock [1989].

⁹ Till skillnad från övriga studier som redovisas i kapitel 3 i Söderström m fl [1994] studerar Hansson & Henrekson inte sambandet mellan offentlig sektor och tillväxt i BNP. Deras frågeställning är hur offentliga utgifter påverkar den totala faktorproduktiviteten i det privata näringslivet. Om studier baserade på produktionsfunktionsansatser faller innanför SNS-ekonomernas urvalskriterium kan man dock fråga sig varför man inte också nämnde de resultat som redovisas av Ram [1986], Rao [1989] och Dowrick [1993].

tillväxtpunkt är för stor, medan A-L-O:s implicita nollhypotes istället är en helt annan, nämligen att offentlig sektors storlek inte har någon effekt på tillväxten. Eftersom de inte anser sig finna entydiga belegg för att den har det kan de heller inte förkasta sin nollhypotes. Valet av nollhypotes (=utgångspunkt) är inte värderingsfritt. I själva verket blir det i hög grad styrande för slutsatsen" (Henrekson m fl [1994, s 423]).

Vi håller gärna med om att valet av nollhypotes inte är självklart. Att testa om en viss koefficient är signifikant skild från noll, som vi själva gör, är inte samma sak som att testa om samma koefficient är signifikant skild från, låt oss säga, minus 1,5.

Vad som däremot är alldeles uppenbart är att samtliga studier som åberopas av SNS-ekonomerna, och samtliga studier som citeras i denna uppsats, faktiskt utgår från vår egen nollhypotes: kan vi förkasta hypotesen att offentlig sektor inte har några tillväxteffekter?¹⁰ Kapitel 3 i Söderström [1994] antyder också att Konjunkturrådet tidigare inte har haft några invändningar mot denna högst traditionella modell för hypotesprövning. På s 45-46 i Söderström [1994] sammanfattas de teoretiska argumenten om sambandet mellan offentlig sektor och tillväxt: "Det finns alltså argument för att offentliga utgifter har både en positiv och en negativ effekt på den ekonomiska tillväxten. Vilken effekt som dominerar är således en empirisk fråga." Om man har som utgångspunkt att teoretiska överväganden bör vägleda valet av statistisk nollhypotes har Konjunkturrådet här formulerat vår egen nollhypotes! Vi kan också notera att alla de signifikanta resultat som Konjunkturrådet diskuterar på s 48 bygger på test av samma hypotes.

Det står Konjunkturrådet fritt att ändra uppfattning om valet av lämplig nollhypotes. Vad som däremot ter sig mer problematiskt är den metod som Henrekson m fl nu anger att de utnyttjat för att pröva den nya nollhypotesen. För de flesta empi-

riska forskare är nollhypotesen knuten till en explicit formulerad ekonometrisk modell. För SNS-ekonomerna handlar det istället om att göra en övergripande "meta-analys" av litteraturen på området. Henrekson m fl skriver:

"Den implicita nollhypotesen i SNS-rapporten är att utgiftskvoten från tillväxtpunkt är för stor. Den metod som används för att försöka förkasta denna hypotes är att granska de studier över tvärsnitt på länder där forskare försökt isolera effekten av den offentliga sektorns storlek på tillväxten i industriländer. ... Av de åtta¹¹ studier vi fann indikerade alla utom en ett negativt samband mellan storleken på offentlig sektor och ekonomisk tillväxt. Vi menar att detta material *inte* ger stöd för att förkasta vår nollhypotes" (s 421).

En sådan meta-analys förutsätter att de åberopade studierna kan betraktas som nio oberoende dragningar ur en urna, som innehåller både data och modern empirisk forskningsmetodologi. Vi har redan visat att så inte är fallet: Konjunkturrådet bygger sina slutsatser på ett obsolet och selektivt litteratururval.

Om upphinnareffekten

En andra huvudinvändning är att Henrekson m fl ogillar att vi kontrollerar för den initiala inkomstnivån. Man säger sig finna belegg för att konvergensseffekten "...försvagats eller t o m försvunnit sedan början av 1970-talet inom gruppen av rika länder" (s 423). För egen del har vi inga starka förutfattade meningar om konvergensseffektens betydelse. Vi har däremot svårt att inse varför man *a priori* borde undvika att kontrollera för initial inkomst. Om konvergensseffekten verkligen

¹⁰ Denna nollhypotes utnyttjas t o m av Hansson & Henrekson [1994] och Henrekson [1994, s 11].

¹¹ Som vi sett åberopar Söderström m fl [1994] faktiskt nio, och inte åtta, studier.

slutat att spela roll skadar det knappast att inkludera den i den skattade modellen. Om den däremot fortfarande spelar roll riskerar vi att få punktskattningar som inte är förväntningsriktiga om vi utelämnar den.

Om en ny figur

Ett klassiskt sätt att blanda bort korten är att introducera nya frågeställningar istället för att reda ut de som redan finns på bordet. Vi trodde att vårt meningsutbyte handlade om sambandet mellan ekonomisk tillväxttakt och offentlig sektor? Henrekson m fl redovisar nya resultat som gäller sambandet mellan *nivån* på BNP och offentlig sektor. I figur 2 på s 424 plottar man köpkraftsjusterad BNP per capita 1992 mot den offentliga utgiftskvoten för samma år för 23 OECD-länder. Man finner att den enkla korrelationskoefficienten är $-0,23$. Konjunkturrådets förtjusning är påtaglig:

”Om vi skall utläsa någon tendens ur figuren, är det numera således så att de länder som har högst inkomstnivå har en mindre offentlig sektor. Detta sakförhållande ändrar rimligen de policyslutsatser man bör dra om vad Sverige idag bör göra – den som hävdar *status quo* i brist på stöd för en alternativ handlingslinje får det inte lika lätt.” (Henrekson m fl [1994, s 423]).

Att Konjunkturrådet inte tvekar att dra bestämda och långtgående policyslutsatser från bräckliga bivariata samband med oklar teoretisk underbyggnad är inte överraskande. Det är inte heller förvånande att man inte nämner att den redovisade korrelationskoefficienten inte är signifikant skild från noll – den skulle behöva vara dubbelt så stor för att vara signifikant på den traditionella femprocentnivån.¹²

Konjunkturrådet finner möjligen dessa invändningar småsinta. Men samtidigt kan man söka tröst i det faktum att bleksiktiga forskare i elfenbenstorn har en

tendens att alltid kritisera de ekonomer som påstår sig ha god vetskap om verkligheten. Vi tror därför inte att vi trampar på några ömma tår om vi fortsätter en smula på den inslagna vägen.

Hur skall man ta hänsyn till konjunkturläget? I den empiriska tillväxtforskningen försöker man ofta rensa bort konjunkturreffekterna genom att utnyttja medelvärden för längre tidsperioder istället för data för enskilda år. Vi har redan sett att Konjunkturrådet tycks omhulda denna praxis; i anslutning till SNS-rapportens faktaruta antyder man att resultaten i Katz m fl [1983] inte är tillförlitliga, eftersom de baseras på genomsnittliga tillväxttal under en blott 10-årig tidsperiod (1970-talet), som dessutom karaktäriserades av stora makroekonomiska chocker och expansiv finanspolitik. Uppenbarligen betraktar Henrekson m fl observationer från det tidiga 1990-talet som mer normala. Tidsperioden är rent av så till den grad typisk, att det är möjligt att dra långtgående policyslutsatser om strukturella samband genom att studera data för ett enskilt år, normalåret 1992.¹³

¹² Att Konjunkturrådet avstår från att redovisa ett traditionellt signifikantest kan forstas bero på att man har en alternativ nollhypotes i åtanke.

¹³ Vår sista invändning är så petimäteraktigt, att vi lägger den i en fotnot. Vilken riktning har kausaliteten mellan BNP-nivå och offentliga utgifter? Om den strukturella hypotesen är att det är storleken på de offentliga utgifterna som ger upphov till rikedom eller fattigdom, borde observationen av de offentliga utgifterna föregå observationen av nivån på BNP. Vi har därför jämfört real BNP per capita 1990 med den genomsnittliga offentliga utgiftskvoten under 1970- och 1980-talen. (Datakällorna framgår av Appendix i vår föregående artikel.) Korrelationen är positiv, men inte signifikant.

Slutord

Erik Lundberg sa någon gång att det bara är djärva män som försöker dra räta linjer genom punktsvärmar, ett omdöme som i hög grad gäller den empiriska tillväxtforskningen. De data- och metodmässiga problemen är formidabla. Avsaknaden av en allmänt accepterad teoretisk referensram gör det också svårt att generalisera resultaten – de skattade ekvationerna är nästan undantagslöst att betrakta som reducerade former, med en mycket lös koppling till den bakomliggande tillväxtteorin.

Hur kan man komma ur denna återvändsgränd? Vi är övertygade om att svaret ligger i en mer disaggregerad analysnivå. Vad vi slarvigt kallar för den offentliga sektorn är i själva verket ett mikrokosmos, som innefattar allt från skattebaser och skattesatser till offentliga konsumtionsprogram och beslut om ersättningsnivåer i transfereringssystemen. Att först reducera denna myriad av olika aktiviteter till ett stort "G", för att sedan studera samvariationen med tillväxten, är en besynnerlig omväg. En mer direkt och framkomlig väg är att försöka utvärdera de ekonomiska effekterna av olika delar av den offentliga sektorn.

Referenser

- Agell, J, Lindh, T & Ohlsson, H, [1994], "Tillväxt och offentlig sektor". *Ekonomisk Debatt*, årg 22, nr 4, s 373–385.
- Barth, J R & Bradley M, [1988], "The Impact of Government Spending on Economic Activity". The National Chamber Foundation.
- Cameron, D R, [1982], "On the Limits of the Public Economy". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol 459, s 46–62.
- Conte, M A & Darrat, A F, [1988], "Economic Growth and the Expanding Public Sector: A Reexamination". *Review of Economics and Statistics*, vol 70, s 322–330.
- Dowrick, S, [1993], "Government Consumption: Its Effect on Productivity Growth and Investment". I Gemmel, N (red), *The*

- Growth of the Public Sector*. Edward Elgar, Aldershot.
- Easterly, W & Rebelo, S, [1993], "Fiscal Policy and Economic Growth. An Empirical Investigation". *Journal of Monetary Economics*, vol 32, s 417–458.
- Engen, E M & Skinner, J, [1992], "Fiscal Policy and Economic Growth". NBER Working Paper nr 4223, Cambridge, Massachusetts.
- Grier, K B & Tullock, G, [1989], "An Empirical Analysis of Cross-National Economic Growth, 1951–80". *Journal of Monetary Economics*, vol 24, s 259–276.
- Hansson, P & Henrekson, M, [1994], "A New Framework for Testing the Effect of Government Spending on Growth and Productivity". Under publicering i *Public Choice*.
- Henrekson, M, [1994], "Offentlig sektor och ekonomisk tillväxt". Working paper nr 120, Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning.
- Henrekson, M, Hultkrantz, L, Ståhl, I, Söderström, H T & Söderström, L, [1994], "Tillväxt och offentlig sektor – Svar till Agell, Lindh och Ohlsson". *Ekonomisk Debatt*, årg 22, nr 4, s 419–426.
- Katz, C J, Mahler, V A & Franz, M G, [1983], "The Impact of Taxes on Growth and Distribution in Developed Capitalist Countries: A Cross-National Study". *The American Political Science Review*, vol 77, s 871–886.
- Kormendi, R C & Meguire, P G, [1985], "Macroeconomic Determinants of Growth". *Journal of Monetary Economics*, vol 16, s 141–163.
- Landau, D, [1983], "Government Expenditure and Economic Growth: A Cross-Country Study". *Southern Economic Journal*, vol 49, s 783–792.
- Levine, R & Renelt, D, [1992], "A Sensitivity Analysis of Cross-Country Growth Regressions". *American Economic Review*, vol 82, s 942–963.
- Levine, R & Zervos, S J, [1993], "What We Have Learned About Policy and Growth from Cross-Country Regressions". *American Economic Review*, Papers and Proceedings, vol 83, s 426–430.
- Marlow, M, [1986], "Private Sector Shrinkage and the Growth of Industrialized Economies". *Public Choice*, vol 49, s 143–154.
- Ram, R, [1986], "Government Size and Eco-

conomic Growth: A New Framework and Some Evidence from Cross-Section and Time-Series Data". *American Economic Review*, vol 76, s 191–203.

Rao, V V B, [1989], "Government Size and Economic Growth: A New Framework and Some Evidence from Cross-Section and Time-Series Data: Comment". *American Economic Review*, vol 79, s 272–280.

Saunders, P, [1985], "Public Expenditure and Economic Performance in OECD Countries". *Journal of Public Policy*, vol 5, s 1–21.

Smith, D, [1975], "Public Consumption and Economic Performance". *National Westminster Bank Quarterly Review*, november, s 17–30.

Söderström, H T, (red), [1994], *Välfärdsland i ofärdstid. Konjunkturrådets rapport 1994*. SNS Förlag, Stockholm.